

LAW AND INTERNATIONAL LAW

Camenșic Aurica

drd., Școala Doctorală Științe Juridice

Republic of Moldova

MEDIEREA ÎN REPUBLICA MOLDOVA DE LA LEGE, LA (NE)ÎNȚELEGERE

***Abstract.** Mediation is an alternative way of resolving disputes amicably, within a structured, flexible and confidential process, with the assistance of one or more mediators. Mediation is necessary in most cases to resolve a conflict, involves a process structured in stages and is done by third parties, impartial and neutral, in order to find a solution accepted by all parties involved. Mediation as an institution and the profession of mediator are related to the notion of conflict and the ways to resolve it. Conflict is a component of human relations that constantly characterizes the evolution of human society, since its emergence. It is worth noting that, given that mediation was a concept little known to citizens, until the establishment of the Mediation Council, the involvement of civil society in promoting alternatives to dispute resolution was achieved exclusively in projects with international funding.*

***Keywords:** mediation, disciplinary liability, warning, negotiation, arbitration, conciliation, ADR, mediation process, violation of professional obligations.*

Omul este conflictual, iar acest lucru creează, implicit o societate conflictuală. Instanțele de judecată sunt cele care, în zilele noastre, rezolvă litigiile, dar numărul cauzelor a devenit atât de mare, încât magistrații cu greu mai fac față volumului de lucru, iar procesele se întind și ani de zile. Ca urmare, a apărut nevoia unei alternative la justiție, o metodă prin care părțile implicate în conflict să nu mai ajungă în sălile de judecată și să poată rezolva conflictele pașnic, singure, în mod voluntar.

Că un profesionist le asistă neutru și imparțial, mai înseamnă o procedură simplă, timp mai scurt, costuri mai mici, confidențialitate, fixarea și nu impunerea zilelor de întâlnire, și a duratei ședințe și cel mai important, înseamnă comunicare între părți și ajungerea la o înțelegere comună, și nu o decizie impusă, ceea ce

presupune o soluție durabilă. Acestea sunt de fapt, principalele caracteristici ale modalităților alternative de soluționare a conflictelor, pe scurt ADR, iar cele mai cunoscute sunt medierea, arbitrajul și concilierea.

La nivel mondial, Statele Unite sunt un reper în domeniu. Aici există cele mai multe tipuri de ADR din lume, dar și punerea lor în practică este una frecventă medierea, în special, luînd amploarea după 1970. În Europa, Consiliul European a solicitat, încă din 1999, crearea de către statele membre a unor proceduri alternative, extrajudiciare. În 2008, Parlamentul European chiar a dat Directiva 52, în care recomandă ca necesară introducerea unei legislații cadru, care să abordeze, în special, aspect esențiale ale procedurii civile, pentru a promova în continuare utilizarea mai intense a medierii și pentru a asigura un cadru juridic previzibil părților care recurg la mediere.

Așadar, de peste 40 de ani medierea a explodat peste ocean, iar dinainte de anii 2000 s-a creat și contextul European în privința profesiei. Republica Moldova nu diferă foarte mult de celelalte state de pe continent în privința caracteristicilor economice și sociale. Oamenii s-au săturat de procese interminabile, astfel că a apărut necesitatea unei alternative la justiție. În Republica Moldova au existat mai multe alternative de implementare a ADR-ului. Cea mai recentă a fost făcută în 2015, cînd a fost adoptată Legea nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere [13, p.2].

Medierea este o modalitate de soluționare alternativă a litigiilor pe cale amiabilă, în cadrul unui proces structurat, flexibil și confidențial, cu asistența unui sau mai multor mediatori. Este de altfel un rezumat al multitudinii de definiții date medierii din 1690 încoace, o lege la care, pînă în curînd, dar nici acum foarte des, nu s-a prea apelat ori făcut referire.

Dacă cetățenilor le-ar fi prezentate, la televizor, la radio ori în presă scrisă cu mare audiență, avantajele medierii la fel cum sunt mediatizate diverse arestări, scandaluri politice sau conflicte conjugale ale pseudo vedetelor - poate ar alege să meargă singuri la mediator ca să încerce să-și rezolve problemele și nu ar lua ca pe un act de birocrație. Medierea totuși este o activitate de interes public spune tot legea, iar viitorul soluționării conflictelor este, fără nici un dubiu, strînsă legătură cu

ea. De altfel, și Directiva 52 din 2008 a Parlamentului European spune, la articolul 9 privind informarea publicului larg, că statele membre încurajează, prin orice mijloace pe care le consider potrivite, punerea la dispoziție publicului larg, în special pe internet a informațiilor privind modalitățile de contactare a mediatorilor și a organizațiilor, care oferă servicii de mediere. Important este ca oamenii să fie informați și să cunoască procedura medierii. Creșterea notorietății medierii se poate face prin texte și imagini publicate cu privire la ce este și cum se poate apela la mediere, cine este mediatorul și ce face el. Sunt esențiale modurile în care medierea este interpusă în social. Promovarea medierii în mediul online și offline poate fi una dintre cheile succesului implementării procedurii, dacă este făcută în mod constant și persuasiv. Motivarea părților pentru ca să participe la mediere ar fi potrivit să fie făcută mai degrabă prin creare de facilități decât prin obligativitate.

Ca mediator trebuie să iubești oamenii. Empatia este condiția de bază ca să poți face cu adevărat mediere: să-l asculți pe cel din fața ta, să-l înțelegi, să-l accepți. Iar când confidențialitatea devine modul tău de viață, atunci poți media cu siguranță și profesionalism. Medierea este o profesie delicată pentru că intervine direct între oameni care sunt în conflict. Iar în mediere mereu este vorba despre oameni.

Directiva Europeană trebuie însă, ancorată la realitățile din Republica Moldova și aici mă refer la internet. Cetățenii din Republica Moldova caută în primul rând pe internet informații despre sănătate, educație și locuri de muncă. Așadar, din punctul meu de vedere, o promovare pe internet trebuie, cu siguranță, făcută, însă trebuie dublată de campanii în presa tradițională, alături de acțiuni door to door sau reuniuni publice, la care să fie invitate persoane din cite mai multe domenii de activitate, pentru informare, și nu pentru că ar fi parte ale vreunui conflict.

Consiliul de Mediere încearcă prin diferite metode să demonstreze cât este de utilă medierea și să promoveze profesia, așa cum, de altfel, este și stipulate în Legea privind medierea. Consiliul de Mediere se izbește, însă, și de anumite neajunsuri care țin, într-o mai mica sau mai mare măsură, de voința politică, deoarece legile, în general, iar cea a medierii – fiind la început de drum- în special, trebuie actualizate permanent, pentru a fi în pas cu realitatea și nevoile oamenilor [10, p.11].

Mediatorul este autorizat să informeze publicul despre activitatea pe care o desfășoară, cu condiția ca informația să fie corectă, veridică și cu respectarea secretului profesional, precum și a tuturor principiilor esențiale ale profesiei și a regulilor de publicitate a mediatorilor și a formelor de exercitare a profesiei de mediator stabilite la nivelul Consiliului de Mediere.

Formele de exercitare a profesiei de mediator (birou de mediator, societate civilă profesională de mediatori, etc.) pot utiliza pentru oferta de servicii de soluționare a disputelor prin mediere unul sau mai multe mijloace de publicitate, respectiv: amplasarea de panouri publicitare la sediile profesionale; anunțuri de publicitate pe Internet, în media scrisă și audio-vizuală; construirea de site-uri specializate; evenimente de promovare - conferințe, mese rotunde, workshop-uri, etc.

De asemenea, informarea cetățenilor este, atât o primă etapă a procesului de mediere, cât și o formă de publicitate a profesiei. Din experiența mea, cea mai bună publicitate este cea făcută de un client mulțumit, care, în mod sigur, va disemina mulțumirea lui în mediile frecventate și va recomanda și altor persoane să apeleze la mediere atunci când se confruntă cu o situație conflictuală [4, p.55].

Trăim într-o lume măcinată de conflicte, iar noi moldovenii am fost educați în ultimii ani să iubim scandalul, dar cred că oamenii pot fi ajutați prin prezentarea de alternative, iar medierea poate fi principala modalitate de realizare a consensului în situațiile conflictuale, chiar și în ceea ce ne privește. Ar fi momentul să renunțăm la manifestările de lașitate cu care suntem obișnuiți, în sensul că preferăm să aruncăm în sarcina altora rezolvarea problemelor noastre, folosind expresii de genul „ce-o hotărî judecătorul”. Nu judecătorul a decis cu cine ne căsătorim, nici ce bunuri să achiziționăm în timpul căsătoriei și, mai ales, ce viață oferim copiilor noștri. Atunci, e cazul să încercăm să ne gestionăm singuri problemele pe care le avem și să dovedim maturitatea necesară pentru a face o echipă împotriva problemei care ne alterează viața. În plus, consecințele sunt mult diminuate, în sensul că procedura medierii prezintă mai multe avantaje, referindu-ne aici în primul rând la economia de timp și bani, știut fiind că nu mai petrecem mult timp pe la instanțele de judecată, nu ne afectăm programul de lucru sau timpul liber. Procedura medierii este flexibilă, nu avem proceduri obligatorii pe care trebuie să le îndeplinim ca în cazul instituțiilor

din sistemul judiciar, întâlnirile pentru ședințele de mediere putând fi convenite în funcție de programul părților și al mediatorului. A nu se înțelege că medierea e ieftină, economia de timp și bani fiind dată de faptul că sunt evitate alte plăți care sunt dispuse în cadrul unui proces de lungă durată, precum și costurile plătite de multe ori în plan profesional sau, mai grav, în planul sănătății.

Un mediator NU trebuie să se identifice cu vreuna dintre părți și nu trebuie să se exprime cum ar proceda el într-o situație similară, să-și povestească experiențele de viață, pentru ca atunci a încălcat regula imparțialității și procedura medierii este compromisă. Să nu uităm că procedura medierii poate eșua inclusiv din pricina mediatorului, iar într-un astfel de caz efectele sunt mult mai grave deoarece afectează imaginea tuturor profesioniștilor din domeniu.

Medierea este necesară în majoritatea cazurilor de rezolvare a unui conflict, presupune un proces structurat pe etape și se face de către persoane terțe, nepărtinitoare și neutre, cu scopul de a găsi o soluție acceptată de toate părțile implicate. Medierea ca instituție și profesia de mediator sunt legate de noțiunea de conflict și de modalitățile de rezolvare a acestuia. Conflictul este o componentă a relațiilor interumane ce caracterizează în mod constant evoluția societății omenești, încă de la apariția ei.

Merită reținut faptul că, în condițiile în care medierea era un concept puțin cunoscut cetățenilor, până la constituirea Consiliului de Mediere, implicarea societății civile în promovarea alternativelor de rezolvare a disputelor s-a realizat exclusiv în cadrul proiectelor cu finanțare internațională. Demersurile de mai sus au sensibilizat și au atras implicarea Ministerul Justiției care a obținut o finanțare pentru aplicarea medierii ca metodă alternativă la justiție, prilej cu care s-a luat în calcul și elaborarea unui proiect de lege privind medierea. Membrii Consiliului de mediere sunt aleși de mediatori.

Atribuțiile principale ale Consiliului de mediere sunt următoarele: stabilirea standardelor de formare în domeniul medierii, în baza celor mai bune practici internaționale și monitorizarea respectării lor de către furnizorii de formare și formatori, autorizarea mediatorilor precum și menținerea și actualizarea Tabloului mediatorilor, autorizarea furnizorilor de formare care derulează programe de formare

pentru mediatori, adoptarea Codului Etic și Deontologic pentru mediatorii autorizați, a regulamentelor privind răspunderea disciplinară a acestora, precum și a regulilor privind organizarea ofertei de servicii de mediere, adoptarea regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului de mediere, inițierea propunerilor pentru amendarea sau corelarea legislației cu privire la mediere.

Medierea, fiind o profesie liberală și pe deasupra puțin cunoscută în țară, este reglementată de o lege specială. Ca urmare, și modul în care se face publicitatea este restricționat. Însă, așa cum legea trebuie actualizată permanent, și mediatorii trebuie să se adapteze la cerințele ei. Adică trebuie să înțeleagă că medierea este o afacere, în care este interzisă publicitatea comercială, nu se poate vorbi despre cât de succes a fost o mediere și nu se pot divulga numele clienților, din simplu motiv că totul este confidențial. Protecția informațiilor confidențiale despre persoană este o obligație etică a mediatorului, iar obligația de a păstra confidența este fundamentală în mediere. Confidențialitatea este însă și un drept fundamental al părților implicate în conflict, informațiile de la sau despre orice persoană trebuie să se limiteze la ceea ce este necesar pentru a oferi serviciul cerut.

În cazul în care mediatorul ține o ședință individuală cu una din părți, natura acesteia cu privire la confidențialitate trebuie să fie discutată anterior desfășurării unei asemenea ședințe.

Pentru a proteja integritatea procesului de mediere, mediatorul trebuie să evite a comunica informații despre faptul cum părțile se comportă în procesul de mediere, evaluarea cazului sau ofertele de împăcare. Mediatorul poate să raporteze, dacă este cerut, dacă părțile s-au prezentat la medierea programată.

Când părțile au căzut de acord că o parte sau întreaga informație parvenită în timpul medierii este confidențială, decizia părților trebuie să fie respectată de către mediator.

Confidențialitatea nu trebuie să împiedice sau să interzică monitorizarea efectivă, cercetarea sau evaluarea programelor de mediere de către persoanele responsabile. În anumite circumstanțe, cercetătorilor li se permite de a obține date statistice și, cu permisiunea părților, accesul la dosarele unor cazuri particulare, observația în timpul medierii propriu-zise și interviuri cu participanții.

În schimb mediatorii pot căpăta notorietate și își pot atrage, în acest fel, clienți, prin promovarea profesiei sale. Un mediator trebuie să asigure calitatea procesului și să încurajeze respectul reciproc dintre părți. Calitatea procesului cere din partea mediatorului o implicare plină de sârguință și imparțialitate procedurală. Trebuie să fie asigurată oportunitatea adecvată pentru fiecare parte în mediere de a participa în discuții. Părțile decid când și în ce condiții ele vor ajunge la un acord sau vor finisa medierea.

Un mediator poate să fie de acord de a media doar în cazul în care el este pregătit de a acorda atenția necesară pentru o mediere eficientă. Rolul mediatorului capătă noi valențe în desfășurarea procedurii, dat fiind faptul că pacea reprezintă gestionarea eficientă a unui conflict, iar cei mai eficienți manageri sunt chiar părțile, mediatorul având obligația de a instrui părțile și de a transmite către acestea noțiuni de management necesare gestionării conflictului, dezvoltând la părți abilități de comunicare, dar și de management, instruind părțile în direcția unei gestionari eficiente din perspectiva acestora, eficiența data de durabilitatea înțelegerii identificate de părți. Mediatorul contemporan reprezintă atât facilitatorul clasic, cât și persoana care își mărește bagajul informațional prin analizarea rolului și importanței diverselor părți cu diverse interese: indivizi, grupuri sociale, organizații, state, cât și creșterea capacității acestora de a gestiona conflicte la un nivel regional, prin stabilirea unui mecanism de dialog continuu și prin stabilirea unor relații durabile. Mediatorul contemporan urmărește gestionarea unor factori precum credința, etnia, violența, factori economici și intervențiile guvernamentale, diversifică modul de abordare al procedurii, dar și a părților, apelând la soluții creative de dezvoltare a unei proceduri de mediere. Astfel, profesionistul în mediere va deveni un depozitar al informației primare, dar și un selectiv în înmagazinarea acesteia, fiind nevoit să apeleze la propria capacitate de selecție în totală concordanță cu tipul de fenomen social pe care dorește să-l gestioneze făcându-l eficient. Mediatorii trebuie să accepte doar cazurile în care pot satisface așteptările raționale ale părților cu privire la sincronizarea procesului. Un mediator nu poate permite ca medierea să fie amânată nejustificat de către părți sau reprezentanții acestora.

Prezența sau absența reprezentanților la mediere depinde de înțelegerea dintre părți și mediator. Părțile și mediatorul pot fi de acord ca reprezentanții să fie excluși de la anumite ședințe sau de la întregul proces de mediere. Un mediator trebuie să evite apariția conflictului de interese atât în timpul, cât și după procesul de mediere. Fără consimțământul ambelor părți mediatorul nu trebuie să stabilească relații profesionale ulterioare cu una din părți în mod relatat, sau într-un mod ne relatat în cazul circumstanțelor care ar ridica întrebări legitime despre integritatea procesului de mediere. Un mediator trebuie să medieze doar în cazurile când are calificarea necesară pentru a satisface așteptările raționale ale părților.

Orice persoană poate fi selectată ca mediator, asigurând că părțile sunt satisfăcute cu calificarea acestuia. Totodată instruirea și experiența în mediere sunt deseori necesare pentru medierea efectivă. O persoană care se oferă disponibilă pentru a conduce o mediere conferă părților și publicului așteptări că ea are competența de a media eficient. În cazul medierii licențiate sau legată de instanța de judecată este esențial ca mediatorii, în corespundere cu părțile, să posede o instruire și experiență necesară.

Este de dorit ca părțile să aibă acces la informația despre instruirea, educația și experiența mediatorilor. Cerințele pentru apariția în lista mediatorilor trebuie să fie publice și accesibile persoanelor interesate. În cazul în care mediatorul este numit de către instanța de judecată sau instituție, agenția ce a făcut trimiterea trebuie să depună eforturi pentru a se asigura că fiecare mediator este calificat pentru un caz individual.

Medierea poate să fie în mod particular utilă atunci când procedura judiciară nu e convenabilă părților, mai ales datorită costurilor implicate sau a naturii sale formale ori din cauza necesității de a menține dialogul sau relațiile între părți. Statele ar trebui să țină cont de oportunitatea de a crea și de a propune medierea gratuită în tot sau în parte ori de a revedea asistența judiciară pentru mediere, mai ales dacă interesele uneia dintre părți necesită o protecție particular [2, p.55].

În procesul de desfășurare a medierii ar trebui să fie lăsat părților suficient timp pentru a examina problemele ridicate și pentru a găsi o eventuală soluție în litigiu. Statele ar trebui să ia măsuri pentru a promova adoptarea normelor necesare pentru

selecția, responsabilitatea, formarea și calificarea mediatorilor, inclusiv mediatorii care sunt implicați în tratarea problemelor internaționale. Mediatorii ar trebui să informeze părțile în legătură cu efectele acordurilor stabilite prin mediere și în legătură cu demersurile de făcut dacă una sau ambele părți doresc să execute respectivele acorduri. Asemenea acorduri nu ar trebui să contravină ordinii publice. Statele ar trebui să furnizeze publicului și persoanelor implicate în litigiile civile o informare generală asupra medierii. Statele ar trebui să grupeză și să distribuie informații detaliate asupra medierii în materie civilă, inclusiv cu privire la costurile și eficiența medierii.

Ar trebui să fie luate măsuri conform practicii și dreptului național pentru a crea o rețea de centre regionale sau locale, unde particularii să poată obține o părere imparțială și informații despre procedura medierii, chiar prin telefon, prin scrisoare sau prin e-mail. Statele ar trebui să informeze profesioniștii implicați în funcționarea justiției, asupra medierii în materie civilă.

Republica Moldova ar trebui să promoveze colaborarea între serviciile interesate de mediere în materie civilă pentru a facilita recurgerea la medierea internațională.

Pentru a accepta medierea și a apela la ea, cetățenii Republicii Moldova trebuie în primul rând să cunoască termenul, să înțeleagă ce este și să fie convinși că îi ajută. Pentru că degeabă această metodă alternativă de soluționare a conflictelor este teoretic, extraordinară, dacă au auzit de ea prea puțini și, în general, cei care lucrează în Justiție ori au avut de-a face cu sălile de judecată, în ultima vreme, iar acolo au fost informați în acest sens.

Trebuie, desigur, pornit de la faptul că oamenii sunt reticenți la nou, la schimbare. Dar trebuie analizat și contextual politico-juridic din Republica Moldova, în acest moment. Adică, mediatorii ar trebuie să profite de faptul că, și din cauza interferențelor politice, cetățenii au tot mai puțină încredere în justiție. Competența unui mediator este de a facilita rezolvarea conflictelor din domeniile civil, penal, comercial, dreptul familiei și protecția consumatorului. Totodată, pot fi mediate dispute apărute în școli, între elevi și profesori sau între părinți și dascăli, litigii între angajați și angajatori, între angajații din aceeași firmă, situați pe paliere

ierarhice diferite, între organizații și societăți, certuri în trafic ori în orice alt loc public. Așadar, oamenii trebuie să înțeleagă că medierea poate soluționa aproape orice tip de conflict. În același timp, trebuie precizat că medierea nu împiedică un proces în justiție. Se poate apela la mediere fie înainte, fie după începerea unui proces și nu este obligatoriu ca medierea să se încheie cu o reușită. Dacă părțile aflate în conflict își dau seama că doar în instanță li se vor rezolva problemele, medierea poate fi întreruptă [1, p.32].

Într-o țară frământată de probleme politice și sociale majore, în care apelarea la instanțele de judecată numai este o certitudine a valorificării drepturilor cetățeanului, în care neîncrederea în autorități este mare, medierea poate avea succes doar dacă va fi susținută în mod constant. Republica Moldova trebuie să investească mult în promovarea medierii, chiar în mod agresiv și încă de pe băncile universităților, pentru ca populația să cunoască de această formă de soluționare a conflictelor. Necondiționat ajutorul trebuie să vină și din partea instituțiilor juridice care trebuie să promoveze în mod viral. Este important ca mediul juridic din Republica Moldova să conștientizeze importanța acestei instituții și să încurajeze această modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă. Medierea are nevoie de timp și de rezultate pentru a se impune și în Republica Moldova. Deocamdată medierea nu este promovată agresiv. Evoluția este mai lentă, dar este vizibilă, rezultate sunt, dacă comparăm în dinamică cu 2 - 3 ani în urmă când majoritatea nici nu aveau idee de mediere.

Totuși, în condițiile legislației actuale, un ajutor în privința dezvoltării fenomenului ADR în Republica Moldova ar putea veni de la companii, posibil și de la cele cu investitori din străinătate, din țările unde ADR-ul este mai dezvoltat, deoarece reprezentanții lor înțeleg nevoia unei alternative la justiție, în principal pentru a nu le fi afectată imaginea și a nu li se face publicitate negative. Chiar și așa, deocamdată, mersul este de la mediator către firmă sau ori persoană fizică și nu invers. Adică, mediatorul este cel care își caută clienți și se duce cu ofertă la companie, deoarece, așa cum am mai spus, vorbim de o afacere, unde concurența este foarte mare pentru a semna un contract.

Pe viitor, probabil, metodele alternative de soluționare a conflictelor vor avea tot mai mare căutare în Republica Moldova, pe măsură ce oamenii vor înțelege că, în mediere, negociere, arbitraj, conciliere, ADR sau derivatele lor, nu există învingători sau învinși, ci toată lumea câștigă prin ajungerea la un acord între părți, pe cale amiabilă.

Referințe bibliografice:

1. Voiculescu N. *Medierea Conflictelor*. București: Editura Universității Titu Maiorescu, 2007.
2. Gorghiu A., Sîrbu M., și alții. *Medierea, Oxigen pentru afaceri*. București: Editura Universul Juridic, 2011.
3. Iorgovan A. *Tratat de drept administrativ*, volumul I, Ediția 4, București: Editura All Beck, 2005.
4. Sîrbu M., Monica Croitoru Anghel D. *Soluționarea alternativă a litigiilor*. Editura Universul Juridic, 2015.
5. Sîrbu M., Monica Croitoru Anghel D. *Medierea conflictelor*. București: Editura Universul Juridic, 2013.
6. Esplugues C. and Barona S. *Global Perspectives on ADR*. Intersentia, 2014.
7. Alexander N. *International and Comparative Mediation, Legal Perspectives* Ed. Wolters Kluwer, Law Business, 2009.
8. Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială;
9. Directiva 2013/11/UE privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum;
10. Recomandarea R (81)7 a Comitetului de Miniștri cu privire la accesul la justiție ; 193
11. Recomandarea R (86) 12 a Comitetului de Miniștri cu privire la diminuarea sarcinii tribunalelor;
12. Recomandarea R (93) 1 a Comitetului de miniștri cu privire la accesul efectiv la drept și la justiție, pentru persoanele aflate în situațiile de sărăcie extremă;
13. Legea Republicii Moldova cu privire la mediere, nr.137 din 03.07.2015//(Monitorul Oficial nr.224-233 din 21.08.2015)
14. Legea Republicii Moldova nr.24-XVI cu privire la arbitraj din 22.02.2008//(Monitorul Oficial nr.88-89/316 din 20.05.2008)
15. Hotărârea Consiliului de Mediere nr.4 din 26.02.2016 privind aprobarea actelor normative întru executarea Legii cu privire la mediere nr.137
16. Regulamentul Curții de Arbitraj Comerciale Internaționale de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova cu privire la procedura de mediere, aprobat la 19.12.2008

17. Portalul european e-justiție. Medierea [citat 02.06.2021]. Disponibil: https://ejustice.europa.eu/content_mediation-62-ro.do
18. Gutu Z. *Studii privind funcționarea instituției arbitrajului în Republica Moldova* [citat 09.06.2021]. Disponibil: <https://dokumen.tips/documents/consolidarea-cadrului-legal-privind-arbitrajul.html>
19. Codul muncii [citat 11.06.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125894&lang=ro#